

PISMO MARINA ZANINOVIĆA

Pismo koje ovdje objavljujemo njegov je autor Marin Zaninović, član suradnik HAZU i voditelj Odsjeka za arheologiju, 1992. uputio dvjema institucijama Republike Hrvatske: tadašnjem Ministarstvu znanosti, tehnologije i informatike, te Ministarstvu kulture. Povod takvom pothvatu bila je novostečena hrvatska državnost, a razlog svog postupka profesor je vidio u mnogim i dugotrajnim vezama koje je hrvatska država imala s Rimom, počevši i završivši s dvojicom papâ imena Ivan. Prvi, Ivan VIII., 879. godine priznao je zemaljsku vlast knezu Branimiru nad cijelom Hrvatskom, potvrdivši na taj način po prvi put njen međunarodni suverenitet. Drugi, Ivan Pavao II., osobno se zauzeo da Sveta Stolica 13. siječnja 1992. prizna suverenitet i samostalnost Republike Hrvatske. Namjera i cilj upućivanja pisma sadržani su u njegovu naslovu a šire su obrazloženi u samome tekstu. Profesor je dobrohotno, ali bez pripremljene logistike, odaslao poziv/molbu koja nažalost nije dospjela do pravih ušiju. Osoba (ili osobe) koja je trebala odgovoriti na pismo, ako ne iz drugih razloga a onda iz pristojnosti, nije to učinila. Tako se izjalovila jedna inicijativa koja je u poslijeratnim vremenima tinjala i na nekim drugim mjestima, odnosno u mislima nekih drugih arheologa, ali nikada nije dosegla razinu stvarnog djelovanja.

Namjera nam nije ponovno poticanje spomenute akcije, koja se u ovome trenutku čini još većom utopijom negoli 1992., ali pismo ostaje svjedokom vremena, odnosno želja i razmišljanja tadašnje generacije naših kolega. Objavljujemo ga na izričitu želju njegova autora, profesora Marina Zaninovića.

Uredništvo

PRIJEDLOG ZA HRVATSKI ZAVOD U RIMU

Rim, drevno središte svijeta i kršćanstva, oduvijek privlači sve narode, pogotovo one s njim posebno povezane. Razvitak humanizma i povijesnih znanosti učinio je da su se u ovome gradu već u prošlom stoljeću utemeljile tzv. škole, ustvari instituti ili zavodi, prvo njemačka (1829.), pa francuska, engleska, američka, a u našem stoljeću i one manjih naroda: švedska, rumunjska, čak i finska i druge. Njihova je funkcija omogućiti, u prvom redu svojim zemljacima, znanstveno proučavanje antičke i druge starine, arheologije, povijesti i povijesti umjetnosti, te povezati svoju zemlju sa svijetom antike, ranog kršćanstva, kao i kasnijih stoljeća renesanse, pa ako hoćemo i sve do naših dana. Te su ustanove svojevrsna kulturna poslanstva tih zemalja i najviši stupanj znanstvene i kulturne promidž-

be humanističkih dostignuća njihovih naroda. U njima su velike knjižnice, gdje se mogu proučavati sva pitanja vezana uz dotične struke. Knjižnica Njemačkog instituta je na primjer jedna od najvećih takvih institucija u svijetu za arheološko-povijesnu struku. Svi zavodi imaju svoje trajne i povremene publikacije u kojima surađuju domaći i strani stručnjaci.

Hrvatski narod već od početaka svoje povijesne pojave gaji povezanost s Rimom, koja je mnogostruko uvjetovana i dobrom i nažalost zlom. Ako gledamo naš prostor u daljoj prošlosti, on je bio dio rimsko-sredozemnog svijeta i prije više od dva tisućljeća. Naš narod ima svoj dragocjeni Hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu još od sredine 15. stoljeća, kao ustanovu za boravak hodočasnika, a zatim primarno kao školu za obrazovanje svećenika iz naših krajeva. To je danas izrazito crkvena ustanova, zaslužna za našu prošlost i sadašnjost, ali pravno pod ingerencijom Vatikanske uprave i Hrvatske biskupske konferencije. Bi li se u novim uvjetima, putem državnog ugovora ili drukčije, mogao ondje omogućiti boravak i svjetovnim stručnjacima, moguće je ispitati. Ali, gledano u cjelini, država Hrvatska nužno treba svoju prisutnost i potvrdu i na ovome planu, i to po mome mišljenju u posebnoj, vlastitoj ustanovi.

Što hoću reći? Hrvatskoj, kao zemlji punoj klasičnih spomenika i tragova starih civilizacija, nužno je potrebno slati mlade pametne ljude, koji su se već na određeni način iskazali u svojoj struci i koji će biti izabrani putem natječaja ili na drugi odgovarajući način, u Vječni grad. Tamo će ih kroz određeno vrijeme prožeti kako klasični, tako kršćanski, pa i suvremeni Rim. Tamo će oni pisati, raditi i dovršavati svoje magisterije, doktorate i druge znanstvene radove i knjige. Neiscrpne su teme i problemi u kojima se prelama naša burna povijest i arheologija, od Histra, Liburna, Delmata i drugih Ilira te nas Hrvata kao njihovih nasljednika u istom geopolitičkom prostoru, sve do danas.

Najbolje strukovne knjižnice, muzeji i galerije, Vatikanski arhiv kao velika riznica podataka o nama i našoj prošlosti, sve je to izazov našim mlađim i zrelijim znanstvenicima, koji će u odgovarajućim uvjetima zaokružiti svoje radove i poklanjati ih svome narodu i svijetu.

Rim je trajno stjecište stručnjaka iz čitavoga svijeta i svi će oni znati da u njemu postoji i naša hrvatska ustanova znanosti i kulture u kojoj će moći dobiti sve obavijesti za svoj rad i ono što ih zanima. U tu svrhu Zavod ima svoju strukovnu knjižnicu, koju širi kupnjom i zamjenom publikacija. U Zavodu imaju pravo boraviti i pojedini znanstvenici Hrvati ili hrvatskog podrijetla, koji se bave humanističkim znanostima što ih Zavod proučava. U tu svrhu velike iseljeničke organizacije mogu dati svoje stipendije i drugu novčanu pomoć.

Kakva je upravna struktura ustanove može se vidjeti kod sličnih malih naroda. Tu su ravnatelj, u pravilu istaknuto ime u svojoj struci, pa knjižničar, činovnik, čuvar i slično. Zavod usko surađuje sa svojim veleposlanstvom.

Mislim da je hrvatskom narodu potrebna ovakva ustanova, da je on zaslužuje i da bi se ona višestruko isplatila. U konačno slobodnoj i neovisnoj vlastitoj državi, možemo i moramo razmišljati za budućnost i pribaviti sebi što prije ono, što su sretniji narodi sebi davno ostvarili.

Prof. dr. sc. Marin Zaninović
U Zagrebu, 10. listopada 1992.

